

Regeringens proposition

1979/80: 3

om lån till ett av AB Bofors helägt smidesbolag

beslutad den 2 augusti 1979

Regeringen föreslår riksdagen att antaga det förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

BIRGIT FRIGGEBO

ROLF WIRTÉN

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att 50 milj. kr. anvisas för lån med villkorlig återbetalningsskyldighet till ett av AB Bofors helägt smidesbolag. Lånet är avsett att, helt eller delvis, ställas till smidesbolagets förfogande för att företaget skall genomföra en planerad omstrukturering, bl. a. genom investeringar i en ny smidespress. Härigenom kan sysselsättningen för huvuddelen av de anställda vid Kilstaverken tryggas.

INDUSTRIDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1979-08-02

Närvarande: statsrådet Friggebo, ordförande, och statsråden Wirtén, Huss, Lindahl, De Geer, Gabriel Romanus, Tham, Bondestam

Föredragande: statsrådet Wirtén

Proposition om lån till ett av AB Bofors helägt smidesbolag

---

1 Inledning

Boforskoncernen – AB Bofors med dotterbolag – hade år 1978 en omsättning av ca 2 800 milj. kr. Antalet anställda uppgick till 14 000, varav drygt 8 000 i Karlskoga. Den största resultatenheten är försvarsmateriel-sektorn, som år 1978 svarade för 43 % av omsättningen, medan de båda övriga större enheterna Bofors-Stål och Bofors-Nobel (kemi och plast) vardera svarade för ca 20 % av omsättningen.

Stålsektorn inom Bofors sysselsatte år 1978 2 900 personer, varav ca 1 200 personer vid Kilstaverken i Karlskoga. Härav sysselsattes hälften, ca 600 personer, i stål- och valsverk och lika många i en smedja. Huvudprodukten vid Kilstaverken är tunga vevaxlar till dieselmotorer samt andra smidda delar till bilindustrin. Konkurrenskraftig produktion kan inte upprätthållas med nuvarande smidesutrustning.

Bofors avser att överföra smidesverksamheten i Kilstaverken till ett helägt dotterbolag och investera i en ny smidespress. Smedjan avses därefter sysselsätta ca 600 personer, medan stål- och valsverket anpassas efter smedjans behov, vilket beräknas ge ca 150 personer fortsatt sysselsättning. Totalt beräknas sålunda sysselsättningen minska med 450 personer inom stålsektorn. Företaget räknar dock med att genom omplaceringar inom Boforskoncernen kunna undvika friställningar. Alternativet till en investering i en ny smidespress är en gradvis avveckling av Kilstaverken.

Delegationen för strukturfrågor inom vissa branscher (strukturdelegationen), som handlägger bl. a. finansieringsfrågor inom specialstålindustrin, har genom beslut den 19 juni 1979 beviljat det nya smidesbolaget lån på sammanlagt 125 milj. kr för det aktuella projektet. Regeringen har genom beslut den 21 juni 1979 beviljat bolaget ett lokaliseringsslån på 75 milj. kr. för investeringarna i Karlskoga.

I skrivelse till regeringen den 7 juni 1979 har Bofors ansökt om ett lån på 50 milj. kr. med villkorlig återbetalningsskyldighet för nämnda dotterbolags räkning. Lånet skall ge smidesbolaget tillräcklig finansiell styrka för att investeringsprogrammet skall kunna genomföras. Jag avser att nu ta upp denna fråga till behandling.

2 Bakgrund

Inom Boforskoncernen har under flera år diskuterats frågan om en investering i en ny smidespress i Kilstaverken i Karlskoga. Bofors har emellertid inte varit berett att på egen hand genomföra investeringen. Förutsättningarna för statligt stöd till investeringen har diskuterats med företrädare för industridepartementet.

Statsföretag AB, som studerat förutsättningarna för investeringen och för ett eventuellt statligt ägarengagemang, förklarade i skrivelse till regeringen den 16 maj 1977 att ett eventuellt ägarengagemang i smidesverksamheten från Statsföretags sida inte skulle ge några positiva effekter, såsom rationaliseringsvinster, eftersom Statsföretagsgruppen inte bedriver någon verksamhet inom smidesområdet. Statsföretag föreslog därför att eventuella insatser från statsmakternas sida skulle diskuteras direkt med Bofors.

I gemensamma skrivelser till regeringen och till styrelsen för Bofors den 24 november 1977 uttryckte Karlskoga kommun och företrädare för samtliga fackliga organisationer vid Bofors sin oro för utvecklingen inom stålbranschen och för utvecklingen inom Bofors stålsektor. I skrivelserna underströks Bofors långa erfarenhet inom järn- och stålhanteringen och den särställning som Bofors intar på området för tyngre smide som ensam producent i Norden av aktuella produkter. Vidare framhölls Boforskoncernens stora betydelse, inte minst från sysselsättningssynpunkt, för Karlskogatrakten. Krav restes också på statlig medverkan för att den diskuterade investeringen i en ny smidespress skulle kunna genomföras.

Bofors studerade alltjämt förutsättningarna och möjligheterna för den nämnda investeringen. Bl. a. hade ansträngningarna att finna en partner i den eventuella nya s. k. sänksmedjan lett till långtgående diskussioner med det stora japanska stålföretaget Sumitomo Metal Industries Ltd., som har en stor produktion av bl. a. just tyngre smide, såsom vevaxlar etc. Vid årsskiftet 1978–1979 avböjde emellertid Sumitomo medverkan i projektet.

Under våren 1979 utredde Statsföretag ånyo förutsättningarna för investeringen i en ny smidespress och för eventuellt statligt delägarskap i smidesverksamheten.

I skrivelse den 9 maj 1979 återkom de fackliga organisationerna beträffande Kilstaverken, och hemställde att regeringen skulle ta ansvar för att Kilstaverken genom sänksmidesinvesteringen får möjligheter att leva vidare och att de olika verksamhetsdelarna seriöst prövas. Som stöd för sina

krav bifogades en utredningsrapport rörande Kilstaverken. I rapporten – Samhällsekonomiska aspekter på aktuella utvecklingsalternativ för Kilstaverken, AB Bofors (Bo Thörn, Solna, april 1979) – anges bl. a. att den samhällsekonomiska vinsten av en sänksmidelinvestering i Kilstaverken uppgår till ca 215 milj. kr., vilket kan läggas till ett positivt företagsekonomiskt resultat, allt räknat på en 15-årsperiod.

I skrivelse den 11 maj 1979 har Bofors uttalat sig för en lösning där Statsföretag blir hälftenägare till Bofors smidesverksamhet varigenom en grund skapas för att investeringsprogrammet skall kunna genomföras.

Statsföretag har i skrivelse den 17 maj 1979 anfört i huvudsak följande.

Projektet kan enligt Bofors utredningsmaterial få en relativt tillfredsställande lönsamhet, även om de affärsmässiga riskerna av Statsföretag bedöms som förhållandevis stora. Projektet kan från allmän synpunkt vara angeläget. Bl. a. bevaras genom projektet den befintliga specifika teknologin i landet. Vidare tillgodoses beredskapssynpunkter, och importbehovet för smidesprodukter reduceras. Därtill kommer att projektet är av stor betydelse för sysselsättningen i Karlskogaområdet samt att det kan bidra till att upprätthålla en gynnsam infrastruktur såväl geografiskt som inom specialstålsektorn. Beträffande frågan om eventuellt statligt delägarskap anser Statsföretag fortfarande att projektet lämpligen bör genomföras inom ramen för Bofors nuvarande organisation.

Under maj och juni 1979 har förhandlingar förts med Bofors om tänkbara former för statlig medverkan i smidesprojektet. Till grund för förhandlingarna har legat bl. a. en i maj 1979 färdigställd utredning rörande smidesbolag i Kilsta som utförts av Statsföretag i samarbete med Bofors. Som ett resultat av dessa förhandlingar har Bofors den 7 juni 1979 som jag tidigare nämnt ansökt hos regeringen om ett statligt lån på 50 milj. kr. med villkorlig återbetalningsskyldighet. Samma dag inlämnades ansökan till strukturdelegationen om lån på tillhoppa 125 milj. kr. och ansökan till regeringen om lokaliseringsslån på 75 milj. kr. Dessa lån har som inledningsvis nämnts beviljats genom beslut av strukturdelegationen den 19 juni 1979 resp. av regeringen den 21 juni 1979. Lånen skall användas för att genomföra investeringsprojektet inom ramen för ett av Bofors helägt dotterbolag.

3 Marknads- och produktionsutveckling för tyngre smidesprodukter

Bilindustrin är den stora avnämarén av smidda produkter, främst vevaxlar till dieselmotorer och framaxlar. De för smidesbolaget mest intressanta marknaderna är Förbundsrepubliken Tyskland, Storbritannien och Sverige. Bofors utgår i kalkylerna för smidesbolaget från att de svenska dieseltillverkarna, AB Volvo och Saab-Scania AB, kommer att köpa ca 10000 ton vevaxlar från bolaget år 1985. Den svenska marknadsandelen för vevaxlar skulle då vara ca 70 %. Bolagets totala produktion av vevaxlar

beräknas uppgå till ca 20 000 ton år 1985. Den totala svenska sänksmidesmarknaden uppgår till ca 100 000 ton/år, varav hälften utgörs av import.

Enligt kalkylerna för bolaget skulle den totala försäljningsvolymen i mitten av 1980-talet ligga på ca 35 000 ton sänksmide, varför en stor del av kapaciteten måste utnyttjas för andra produkter än vevaxlar, såsom framaxlar och övrigt bilsmede samt slitdelar till entreprenadmaskiner.

I sin framtidsbedömning för smidesbolaget har Bofors haft efterfrågan på lastbilar som bas, varvid en positiv utveckling förutsatts.

Bofors-Stål gjorde efter stora lönsamhetsproblem i början på 1970-talet en kraftig rensning i sitt då mycket breda sortiment. En koncentration har successivt skett till smidesprodukter och manufaktur baserad på smide och gjutgods.

Bofors bedriver i dag i Kilstaverken ståltillverkning, valsning och sänksmide. Stålkapaciteten ligger på ca 100 000 ton och smideskapaciteten på ca 35 000 ton. En större del av smidesproduktionen utgörs av vevaxlar för lastbilar m. m. Kilstaverken sysselsätter totalt ca 1 200 personer. Under 1978 var kapacitetsutnyttjandet i stålverket ca 55 % och i smedjan ca 60 %. Verksamheten är f. n. olönsam.

Bofors smider sina produkter dels i s. k. hejare, dels i mindre pressar. Hejarsmida produkter får allt mindre betydelse. Presssmide ger en både bättre och billigare produkt. Bofors stora smideskunder i Sverige, Saab-Scania och Volvo, uppger att de är villiga att öka sina beställningar hos smidesbolaget om en ny press installeras och under förutsättning att bolaget blir konkurrenskraftigt med avseende på bl. a. kvalitet, pris och leveransvillkor. F. n. betecknas prisnivån i Västeuropa som mycket fördelaktigt för köparen. Anledningen är dels en nytillkommen presskapacitet som har ökat utbudet, dels att företag med hejare har tvingats sänka sina priser för att kunna konkurrera med företag med modern presskapacitet.

I Förbundsrepubliken Tyskland har under de senaste åren två pressmedjor tagits i bruk. Den ena ingår i Thyssenkoncernen och den andra i Kruppkoncernen. Thyssen har en press med 12 000 tons presskraft och Krupp har ett flertal pressar med presskrafter på mellan 3 000 ton och 12 000 ton. Kapacitetsmässigt är de båda tyska företagen var för sig större än Bofors på smidessidan.

I Frankrike och Italien tillverkas en stor del av bilindustrins smide i integrerade anläggningar. I Storbritannien kontrolleras bilsmedesmarknaden av ett enda företag – Guest Keen & Nettlefolds Ltd.

4 Statligt stöd till ett nytt smidesbolag

Bofors har nu för avsikt att genomföra den planerade smidesinvesteringen i egen regi. Smidesverksamheten kommer därvid att läggas i ett helägt dotterbolag. Nuvarande stål- och valsverk anpassas tekniskt och perso-

nellt till smidesverksamheten. Den nya smedjan blir något mindre personalkrävande än den gamla. Totalt kommer ca 450 personer att friställas från Kilstaverken. Dessa personer beräknas kunna bli erbjudna andra arbetsuppgifter inom Boforskoncernen.

Smidesbolaget kommer enligt planerna att sysselsätta närmare 750 personer, varav ca 600 personer i smedjan. Övriga ca 150 personer kommer att sysselsättas i stål- och valsverk, vilka enheter skall stanna i moderbolagets ägo.

Smidesbolaget kommer att arrendera stål- och valsverk av Bofors och avtal kommer därvid enligt vad jag har erfarit att träffas som garanterar att smidesbolaget får utnyttja dessa anläggningar så länge smidesbolaget finner detta lönsamt.

Den planerade nya smidespressen kommer att bli en av de största i världen med en presskraft på 14 000 ton. Genom investeringen kan stålproduktionen inom Boforskoncernen bibehållas och anpassas till försörjningen av egna smedjor.

Det totala kapitalbehovet i smidesbolaget beräknas som mest uppgå till ca 400 milj. kr., varav för nyinvesteringen ca 190 milj. kr. Till sistnämnda belopp kommer behovet av rörelsekapital samt medel för smidesbolagets köp av nuvarande smedja för en överenskommen köpeskilling av 70 milj. kr., vilket nära motsvarar det planenliga restvärdet. Finansieringen beräknas ske enligt följande.

	<i>Milj. kr.</i>
Aktiekapital	100
Lån med villkorlig återbetalningsskyldighet	50
Lokaliseringslån (beviljat den 21 juni 1979)	75
Lån från strukturdelegationen (beviljade den 19 juni 1979)	125
Övrig finansiering	50
Summa	400

Som har framgått av vad jag har redovisat har framtiden för verksamheten i Kilstaverken under lång tid tett sig oviss. Alternativet till att bygga ut smidesverksamheten är en successiv nedläggning av hela Kilstaverken. Bofors har tidigare inte ansett sig kunna genomföra den planerade investeringen på egen hand utan har sökt en partner att dela finansiering och risktagande med. Då denna lösning inte varit möjlig att uppnå har Bofors vid styrelsesammanträde den 18 juni 1979 beslutat att själva genomföra investeringen i en ny smidespress under förutsättning att erforderligt statligt stöd lämnas.

Vid förhandlingar den 13 juni 1979 enligt lagen om medbestämmande i arbetslivet har samtliga personalorganisationer vid Bofors utlovat sitt aktiva stöd för att genomföra projektet under vissa angivna förutsättningar. Bl. a. skall den personal som inte erbjuds arbete i smidesbolaget erbjudas annat arbete inom AB Bofors, Karlskoga.

De svenska biltillverkarna har förklarat att de är mycket intresserade av att investeringen kommer till stånd så att även i framtiden en konkurrenskraftig tillverkning av smidesprodukter skall finnas tillgänglig inom landet.

Ett genomförande av det nu aktuella projektet innebär att förutsättningar skapas för en långsiktig lönsam verksamhet i Kilstaverken. Samtidigt bevaras en stor arbetsplats i Karlskoga. Jag anser att den planerade investeringen bör komma till stånd snarast. Den utgör ytterligare ett led i den pågående, av statsmakterna eftersträlvade omstruktureringen inom svensk specialstålindustri.

Bofors kommer enligt vad jag har erfarit också att aktivt verka för att ny sysselsättning skapas inom och utanför koncernen i Karlskoga kommun. Bofors kommer att positivt pröva en medverkan, ekonomiskt och på annat sätt, i tänkbara projekt. Bofors avsikt är vidare att söka finna en eller flera partners att ingå som delägare i smidesbolaget, främst i syfte att stärka dess marknadsposition.

Tidigare i år har, som jag inledningsvis har nämnt, smidesbolaget beviljats ett lokaliseringsslån på 75 milj. kr. och lån från strukturdelegationen på sammanlagt 125 milj. kr. för smidesprojekt. Av sistnämnda lån är 50 milj. kr. ett likviditetsslån med villkorlig återbetalningsskyldighet och 75 milj. kr. ett investeringslån. Ytterligare ett statligt lån med villkorlig återbetalningsskyldighet behövs för att smidesbolaget skall få tillräcklig finansiell bas för att kunna genomföra investeringen.

För att möjliggöra ett genomförande av investeringen förordar jag därför att ett lån på 50 milj. kr. med villkorlig återbetalningsskyldighet ställs till smidesbolagets förfogande. Ett anslag härför bör tas upp på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1979/80.

Lånet bör ställas till bolagets förfogande i form av en räntelös fordran på staten. Utbetalning av lånebeloppet, helt eller delvis, bör därefter ske efter beslut av regeringen på ansökan av bolaget. Till sådan ansökan bör fogas yttrande av Sveriges Investeringsbank AB. En av staten anvisad person jämte suppleant bör ingå i bolagets styrelse och en av staten anvisad person bör vara revisor i bolaget.

Inom industridepartementet har utarbetats ett förslag till villkor för lånet. Förslaget bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Bofors har tagit del av förslaget till lånevillkor och inte haft något att erinra mot detta.

Jag finner för min del att villkoren för lånet i huvudsak bör utformas enligt detta förslag. Det bör ankomma på regeringen att fastställa de närmare villkoren.

5 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lån till ett nytt smidesbolag* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1979/80 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 50 000 000 kr.

6 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga det förslag som föredraganden lagt fram.

*Bilaga 1***Förslag till lånevillkor**

1. Vid utbetalning minskas bolagets fordran med det utbetalade beloppet och uppkommer en fordran för staten, som skall angivas i balansräkningen under rubriken "Ansvarsförbindelser". Till utbetalat belopp skall läggas årlig, fast ränta enligt en räntesats som fastställs för perioder av fem år.
Under den första femårsperioden skall räntesatsen vara 11 %. För följande ränteperioder fastställs räntesatsen av regeringen.
Upplupen ränta läggs vid utgången av varje kalenderår till det då för lånet gällande kapitalbeloppet. Ränta efter gällande procentsats beräknas därefter på det sålunda vid varje årsskifte uppkomna sammanlagda beloppet för kapital och ränta (ränta på ränta), med iakttagande av vad som sägs i punkterna 2 och 3.
2. Bolaget får när som helst erlægga upplupen ränta eller del därav, avbetala på lånet eller sätta ned sin fordran på staten.
3. Räntebetalning eller avbetalning på lånet eller nedsättning av bolagets fordran på staten skall i övrigt ske under år då bolaget beslutar om utdelning till AB Bofors eller under år när bolagets resultat och finansiella situation så medger. För att ge underlag för denna bedömning skall bolaget före den 31 mars varje år överlägga med Investeringsbanken i frågan om och i vad mån sådan betalning eller nedsättning skall ske. Resultatet av överläggningarna skall av bolaget och banken gemensamt anmälas till regeringen. Kan bolaget och banken inte enas, skall de olika ståndpunkterna anges i anmälan. Regeringen beslutar om huruvida betalning resp. nedsättning av fordran skall ske och om beloppets storlek.
4. Senast från den dag då lånet ställs till bolagets förfogande och till dess lånet är slutligt reglerat, dvs. när utnyttjad del av lånet återbetalats och ränta erlagts samt bolaget avstått från sin fordran på sådan del av lånet som inte har utnyttjats, skall en av chefen för industridepartementet anvisad person jämte suppleant ingå i bolagets styrelse och en av chefen för industridepartementet anvisad person vara revisor i bolaget.
5. Så länge lånet inte är slutligt reglerat får bolaget inte utan regeringens medgivande överlåta delar av verksamheten eller för verksamheten väsentliga tillgångar, besluta om större nyinvestering eller vidta annan åtgärd som är ägnad att i väsentlig mån minska förutsättningarna för lånets återbetalning. Till framställning om godkännande av sådan åtgärd skall fogas yttrande av Investeringsbanken.
6. Bolaget får så länge lånet inte är slutligt reglerat i sina mellanhavanden med moderbolaget inte avtala andra ekonomiska villkor än sådana som kan betraktas som skäligena.
7. Bolaget får inte överlåta sin fordran på staten eller eljest sätta annan i sitt ställe.
8. Staten äger närhelst enligt regeringens uppfattning väsentligt ändrade förutsättningar inträtt, såsom ändring i äganderätten till bolaget eller när enligt regeringens mening villkor för lånet inte iakttas och rättelse inte kan åstadkommas genom förhandlingar mellan regeringen och bolaget, genom skriftlig uppsägning till bolagets styrelse med omedelbar verkan aktualisera återbetalningsskyldighet för bolaget av utbetalat ka-

pital och ränta därpå enligt punkt 1, samt helt eller delvis nedsätta bolagets kvarstående fordran på staten eller eljest ändra villkoren för lånet.

Träder bolaget i likvidation eller försätts det i konkurs är lånet uppsagt till omedelbar betalning.

9. Skulle bolaget träda i likvidation eller försättas i konkurs skall staten för betalning äga bevaka oguldet lånebelopp jämte upplupen ränta.